Universal Declaration of Human Rights - Kabiyé

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR* in *Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

KEDENGA KPEEKPE YOO EYU WALA TOM

KUBUUZUTU

Yee ditisaa se pomona ɛyaa se pɛwɛɛ kıman wala ɛsındaa nɛ pıkɛna wazaɣ pʊyʊ kɔyɔ, ditisaa dɔdɔ se peede ɛjadɛ yɔɔ tɪ-yɔɔ wɛʊ, toovonum nɛ lahɛzıyɛ palıɣna;

Đinaa se εyʊ wala tɔm kiisiŋ nɛ ti-yɔɔ kiiḍɔŋ palabina nɛ kiwɛɛkim tɔyı nɛ picɛyıɣ εyaa. Mbʊ pacaɣ se εjad̞ɛ ɛlɛɣzı wɛtʊ, ɛyaa wɛɛ pa-ti yɔɔ, pɔyɔɔdʊʊ yem faaa nɛ piwili se pali kʊñɔŋ taa, sɔɔndʊ ɛɛtasiɣ-wɛ kpaʊ;

Yee wadɛ kewiyaɣ ɛkandayıɣ ɛyʊ wala yɔɔ camıyɛ kɔyɔ, widiyi pııkaɣ ɛyʊ ɛnʊ kɛnaʊ kıjɛyʊʊ se ɛkʊyı kewiyaɣ nga kɔ-yɔɔ se kalakı-ı ñan;

Powε camıyε se pasına ajεya, akpeeti nε ala taabalıyε doo tomiye deu nε puhuuna-ye;

Đinaa se ajɛya kɪgbɛndʊʊ ŋgbɛyɛ paɣtʊ takayaɣ taa kɛ ɛyaa kpeekpe tası tisuu εyʊ wala nɛ ε-wazaɣ pɔ-tɔm, nɛ pɔtɔ se abalaa nɛ halaa pɛwɛ kɪmaŋ wala ana a-ɛsɪndaa; mbʊ labɪna nɛ paka ñʊʊ se pekpeetiɣ samaɣ sɪnaʊ tʊmɪyɛ yɔɔ nɛ pɪsa pɛwɛɛ pa-tɪ yɔɔ camɪyɛ;

Ajɛya kɪgbɛdʊʊ ŋgbɛyɛ taa ajɛya tisaa se alakı nɛ ɛyaa kpeekpe ña εyʊ wala, εlɛ pʊwɛɛ se ŋgbɛyɛ εdʊ-yɛ nisi;

Yee ϵ yaa ting ϵ iw ϵ na ϵ 1 ima ϵ 2 iy ϵ 2 kodomdiy ϵ 2 ϵ 2 wala ne ϵ -ti yoo we ϵ 2 tom yoo koyo, pisan ne pala tomiy ϵ 2 ndi.

MBU AJEYA KIGBENDUU NGBEYE KEDIYZAY SOSOO TOM SE:

KEDENGA KPEEKPE YOO εΥ℧ WALA TOM tonε tikε ajɛya wena kedenga kpeekpe yoo εyʊ wala tom wɛ a-ñʊŋ taa yo a-limaɣziyɛ; nɛ pisa acɛyi a-ti, akuli ŋgbɛyɛ dinɛ da-ajɛya ɛyaa nɛ ajɛya lɛɛna ɛyaa ɛsɛ nɛ paña ɛyʊ wala nɛ ɛ-ti yoo wɛʊ tom.

Hoolay 1

Palʊlʊʊ ɛyaaa nɛ pa-tı yɔɔ wɛʊ kpaagbaa nɛ pɛwɛɛ kımaŋ wala ɛsındaa. Palʊlʊʊ-wɛ nɛ pɔ-lɔŋ nɛ pa-maɣzım; mbʊ yekina nɛ pɔsɔɔlı dama se pɛkɛ ɛyaa pa-tıŋgɛ.

Hoolay 2

Paa εyʊ weyi, εkɛ kısɛm, kıkpɛdʊ, kʊhʊlʊm, ñımdʊ, kɛdɛyaɣ, paa εkɛ cɔɔcı ŋgʊ kı-taa tʊ, εlaɣ sıınaa, εριzıɣ εtɔ se kedeŋga kpeekpe yɔɔ εyʊ wala wena pɔyɔɔdı a-tɔm cıellnɛ yɔ, akɛ dɔdɔ ε-ñına.

Mbʊ dɔdɔ paa εyʊ ɛlına le, εkɛ ɛjadɛ ndı dıwɛ dı-tı yɔɔ yɔ, dıfɛyı dı-tı yɔɔ yɔ dı-taa tʊ, yaa dı-poliitikii kɛ ŋgʊ, paapızıɣ pɔtɔ se εyʊ wala tɔm tʊnɛ tıdataɣna-ı.

Hoolay 3

Paa anı, ɛwɛna wadɛ se ɛwɛɛna wezuu, ɛwɛɛ ɛ-tı yɔɔ nɛ ɛkandayı ɛ-tı yɔɔ.

Hoolay 4

Pιfεγι se nooyʊ εwεε yomiye taa; εlε padaadʊ-ι dodo kʊñoŋ. Pekizi yomiye tom.

Hoolay 5

Pıfεyı se padʊ nɔɔyʊ kʊñɔŋ, pɛkpɛŋgɛsı-ı, yaa palabı-ı mbʊ pıdamʊna se pala εyʊ yɔ.

Hoolay 6

Paa anι, εwεna wadε se paa le, paya-ι se caa akele.

Hoolay 7

Eyaa kpeekpe wε kıman payto εsındaa nε pεwεεna wadε dɔdɔ se payto εkandayı pɔ-yɔɔ kıman. Yee palakı-wε naboyo nε pıfεyı deu, yaa pııdɔn payto nomao ta, pıwεε dɔdɔ se pakandayı pɔ-yɔɔ kıman.

Hoolay 8

Paa anı, εwɛna wadɛ se pacaɣ-ı tɔm yaa pomuluu-i faŋŋŋ wala wena paɣtʊ ha-ı yɔ a-nʊmaʊ taa, ewolo eheyi ɛjadɛ taa tɔm hʊyaa.

Hoolay 9

Paapızıγ pakpa nɔɔyʊ faŋŋ padıγ yaa pɛkɛzı-ı tɛtʊ.

Hoolay 10

Yee pakpa εγυ ποργυ se εlabι παρώνυ, εωεπα wadε se pahoυ ε-tom fayιι πε pana; tidey yaa tısıkı.

Hoolay 11

- 1. Ενσ weyi pakpa-ι nε padahoda ε-tom yo, poconna-ι se εdεωεεκι ρονσ; a-aseγde tınaa nε ε-yoo kandıyaa pasıngıγ ε-wayı, pahoo ε-tom fayıı εzι paγτο pozoo yo, nε pana toovonum.
- 2. Paakpay εyʊ sɔnɔ dooo mbʊ εɛlaba nɛ pɪdaafɛyɪ paytʊ taa yɔ, pʊ-yɔɔ; yee pʊ-wayɪ pʊkɔma pɪlɪɪ se εɛlabı mbʊ yɔ pɪkɛ kɪwɛɛkɪm, nɛ pʊpɔzʊʊ se pɔhɔ ε-nangbangʊʊ kɔyɔ, paytʊ kɪbɪndʊ yɔɔ patɪngɪy.

Hoolay 12

Pιfεγι deu se εγυ ποργυ εdυ ε-πορ lεlυ tom taa yem yem.

Hoolay 13

- 1. Paa anı, εwεna waqε se ewolo paa le, εcaχ dende e-liu wεε yɔ paa εjade ndı lε dι-taa.
- 2. Paa εyʊ weyi, εwɛna wadɛ se εkʊyı εjadɛ ndı εwɛ dι-taa yɔ, paa pıkɛ ε-ñındɛ, nɛ pımaɣ-ı dooye lɛ, εpιsı.

Hoolay 14

- 1. Yee palı εyʊ nɔɔyʊ wayı doli faŋŋŋ, εwɛna wadɛ sɛ eñını kʊyʊʊ dʊdʊyɛ. Etalı le, padaalɔ-ı.
- 2. Elε, yee toovonum, εωεεκι naboyo nε pañınıy-ı se pakpa-ı, εfεyına wadε se εdo koyoo doli.

Hoolay 15

- 1. Paa $\epsilon y \sigma$ weyi, $\epsilon w \epsilon n a$ wad ϵ se $\epsilon y a a$ $\epsilon j a d \epsilon$ nad $\epsilon y \epsilon$ se $\epsilon t \epsilon$.
- 2. Pıfsyı se pekizina nooyo se sdaayaa ε - ε jad ε se ε - $t\varepsilon$ yaa sdaa ls γ zı $t\varepsilon$.

Hoolay 16

- 1. Halıbiya nɛ abalıbıya, paa pɛ-tɛ le, palakı cɔɔcı ŋgʊ, patalıɣ pe-dede lɛ, pɛwɛna wadɛ se pawalı, pakpaɣ halaa nɛ papısı dısı nɛ sı-tınaa. Pa-wala wɛ kımaŋ halıkpaɣyɛ dede; abalʊ wɛna wadɛ se ekizi ɛ-halʊ nɛ ɛdɔɔnɪ-ı; halʊ ñɛwɛna wadɛ dɔdɔ se ekizi ɛ-walʊ nɛ ɛkʊɪ ɛ-yɔɔ.
- 2. Pεlo nε evebu, petisių se posooli dama nε poco palabi-we halikpayye sonzi. Pifeyi pakpa pa-taa nooyo ne don.
- 3. Mızay kena samay hoye; kewena wade se samay ne kewiyay pakandayı kɔ-yɔɔ.

Hoolay 17

- 1. Εyʊ paa weyi, paa εwε e-deke, paa εwε lalaa hεkʊdaa, εwɛna wadɛ se εwεɛna ñım.
- 2. Pifsyi deu se pslsy nooyσ ε-ñim fannn.

Hoolay 18

Paa anı, ɛwɛna wadɛ se elizi ɛ-limaɣza faaa, ɛtiŋ ɛsɔ tɔm nʊmaʊ ŋgʊ ɛsɔɔlaa yɔ. Pʊ-tɔbʊʊ se wadɛ dinɛ diyekina nɛ ɛyʊ pizi eyele ɛsɔ tɔm nʊmaʊ nakʊyʊ nɛ ɛtiŋ lɛɛkʊ, ɛpizi ɛwili ɛsɔ tɔm nʊmaʊ ŋgʊ ɛtiŋgiɣ-kʊ yo kʊ-tɔm lalaa faaa; paa ɛwɛ e-deke yaa ɛ nɛ lalaa, ɛpiziɣ ɛla pʊ-tʊmiyɛ.

Hoolay 19

Paa εyʊ weyi, εwɛna wadɛ se εyɔɔdı faaa ndʊ εmaɣzıɣ yɔ; pʊ-tɔbʊʊ se sɔɔndʊ ɛdaakpa εyʊ nɔɔyʊ se εεyɔɔdı natʊyʊ nɛ palabı-ı nabʊyʊ. Pʊ-tɔbʊʊ dɔdɔ se εyʊ wɛna wadɛ se ɛkɛdı lalaa ndʊ ɛsɪma, ɛnaa yaa ɛnɪwa yɔ.

Hoolay 20

- 1. Paa anı, εwεna wadε se ewolo kediyzay nε εwεεna ŋgbεyε.
- 2. Pιfεγι se pakpa nooyʊ nε don se εsʊʊ ngbεγε nadıyε taa.

Hoolay 21

- 1. Paa εyʊ weyi, εwɛna wadɛ se εdʊ ε-nɔɔ ε-εjadɛ dɔkʊʊ tʊmιyɛ tɔm taa. Emaɣmaɣ εριzιɣ εla lımaɣza yaa ɛtɪŋna samaɣ lızı εyaa mba se pɔdɔkı ɛjadɛ yɔ pɔ-yɔɔ.
- 2. Paa anı, ɛwɛna wadɛ se ɛla kewiyay tʊmɪyɛ nadɪyɛ.
- 3. Samay soolum kena kewiyay don tigide. Takayısı dozoo panayna samay soolum mbo.

Hoolay 22

Paa εyʊ weyi, εwɛna wadɛ se samaɣ εkandayı ε-yɔɔ. Kandayʊʊ mbʊ piyekina nɛ εyʊ wɛɛ ε-tı yɔɔ, εhɛzı ñım nɛ εsɛkuliye pa-ñınʊʊ nʊmaʊ taa.

Hoolay 23

- 1. Paa anı, ɛwɛna wadɛ se ehiɣ tʊmɪyɛ, tʊmɪyɛ ndı ɛsɔɔlaa yɔ, ɛlabı-dı nɛ mulum ɛdaawɛɛ.
- 2. Eyaa kpeekpe wɛna wadɛ se, palakı tʊmɪyɛ kʊdʊmdɪyɛ kɔyɔ, pɛhɛyɪ-wɛ kɪmaŋ, mulum εdaawɛɛ.
- 3. Εyʊ weui εlakı tomıyε yɔ, pomonaa se pεhεyι-ı camıyε, pıtalı ε nε ε-mızaɣ nε padaala koñɔŋ samaɣ taa.
- 4. Paa anı, εwεna wadε se ε nε lalaa padʊ ŋgbεyε; ε-ŋgbεyε εkpɛndı aŋgba lɛɛna yɔɔ, aŋgba ana awɛɛ doŋ nɛ akandayı ε-yɔɔ.

Hoolay 24

Paa anı, εwɛna wadɛ se εhɛzı nɛ εcalası ε-εsɛ, padaakılı-ı nazoʊ tomıyɛ taa; εwɛna wadɛ dɔdɔ se paa pınay nga, paha-ı fenay kʊdomay, εhɛzı nɛ pɛtɛ pɛhɛyı-ı ke-liidiya.

Hoolay 25

- 1. Paa anı, εwεna wadɛ se εwεεna ñım nɛ pıwazı ε nɛ ε-ñımba pe-wezuu caɣʊ taa; εzı tɔɔnaɣ, tɔɔla, dʊzʊyɛ nɛ kɔ yɔ. Ewɛna wadɛ se ɛlakı kʊñɔŋ, pıwıɣ-ı, ɛlabi ɛjam, εpιsı ɛdanɛ yaa leluu, ɛkpadayaa, pala nabʊyʊ nɛ pasına-ı.
- 2. Asɔŋ nε piya pʊmʊnaa se pasına pıŋŋŋ.

Hoolay 26

- 1. Paa εyʊ weyi, εwɛna wadɛ se pokuli ε-εsɛ. Pıdamʊna se pɛhɛyı kɔɔnɔɔ sukuli yɔɔ. Pıkɛna paa anı kıjɛyʊʊ se ewolo-kʊ. Pʊwɛɛ se lɛɣtʊ nɛ tʊma kpasʊʊ sukuli pɔtɔyı. Pʊpɔzʊʊ dɔdɔ se patʊlı sukuli kıtɛzʊʊ nɔnɔsı paa anı.
- 2. Eyʊ woki sukuli se ε-εsε ikuli, pıwazı-ı e-wezuu caɣʊ taa, pısına-ı nε εña εyʊ wala. Kısıɣna εyaa nε panıɣna dama, pekpeɣu dama pa-kıwεεkım, padʊʊ ŋgbεyɛ. Kısıɣna dɔdɔ ajɛya kıgbɛndʊʊ ŋgbɛyɛ toma wena añınıɣ laŋhɛzıyɛ yɔ.
- 3. Piya ñımba wɛna waqɛ se palızı sukuli ngʊ pɔsɔɔla se pepiya iwobi-kʊ yɔ.

Hoolay 27

- 1. Paa anı, εwεna wadε se εdʊ nɔɔ faaa ε-εjadε sɔnzı tɔm taa nɛ mbʊ pılıɣ pı-taa yɔ, pıwazı-ı.
- 2. Paa anı εwεna wadε se εkandayı mbʊ εlaba nε ε-hidε seε yɔ pʊ-yɔɔ.

Hoolay 28

Paa anı, ɛwɛna wadɛ se ɛñaɣ pana nɛ yɛdɛyɛdɛtʊ ɛdaawɛ ɛjadɛ yɔɔ, ɛzı pɔyɔɔdʊʊ kedeŋga kpeekpe yɔɔ ɛyʊ wala tɔm takayaɣ taa yɔ.

Hoolay 29

- Paa anı, ετιlι εsιι se εwε samay ηga ka-taa fεεε nε pıkεdıyna-ı yo, εtoo-ke kımıye.
- 2. Paa εyʊ weyi, ediyzina se ε-wala ñιnʊʊ nʊmaʊ nε ε-tι yɔɔ wεʊ leleŋ nιʊ pa-taa lɛ, kamaɣ wɛɛ; pıfɛyı se εcɛzι-kɛ; paɣtʊ dʊna-kɛ. Mbʊ yekina nɛ εyaa ñaŋ dama wala; mbʊ haɣna mʊmaʊ dɔdɔ se demookrasii samaɣ taa εyaa ınıına dama.
- 3. Εγυ ποογυ εεριzιχ εto se εñan wala ana ne pudodo εzι ajeya kιqbendυυ ηqbeyε soolυυ yo.

Hoolay 30

Kedenga kpeekpe yoo εyʊ wala tom tʊnɛ, ti-taa tʊ kpayı kpayı. Εyʊ nooyʊ fɛyı εtoŋ se hoolʊʊ kʊnɛ, yaa ngʊ yo, kʊtoŋna se padaaña wala naayɛ ɛjadɛ dinɛ,yaa ndı yo di-taa.